

ВИСВІТЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ НАУКОВО- КУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Костянтин Кислюк,

професор, Харківська державна академія культури

Предмет дослідження – статті зі словом “війна” (та похідні від нього – “воєнний”) у назві у культурологічних рубриках наукових фахових видань України (категорія Б.) з культурології та суміжних гуманітарних дисциплін; Українському історичному журналі; міжнародних наукометричних базах даних Scopus та Web of Sciences за 2023 рік.

Методологія дослідження: бібліометричний метод; бібліографічний метод; компаративний метод; культурологічний підхід – аналіз евристичних можливостей отриманих у цих публікаціях наукових результатів для розвитку науки про культуру.

Отримані результати.

Наукові фахові видання України:

- Усього статей у 16 таких журналах чи рубриках таких журналів за 2023 р. – 199.

- Статей, присвячених російсько-українській війні, зі словом “війна у назві – 23 або 13%.

- Питома вага наукових культурологічних фахових видань, які розміщували такі матеріали, (у тому числі в інших рубриках) – 63%.

- 7 тематичних напрямів культурологічного висвітлення російсько-української війни: «Мистецтво», «Культурна ідентичність», «Культурна політика», «Збереження та відновлення культурної спадщини», «Трансформації культурного ландшафту», «Поховання та вшанування», «Вимушені переселенці».

Український історичний журнал.

- У чотирьох випусках ІУЖ» (включено до WoS) російсько-українській війні було присвячено 23% публікацій (11 з 47).

- Війна розглядалась у двох тематичних рубриках: «Російсько-українська війна: сучасні та історичні контексти, компаративні ретроспекції» та «Повсякдення російсько-української війни: усна історія».

Міжнародна наукометрична база Scopus.

- Пошук здійснювався за такими зіставними критеріями: пошуковий запит Ukraine AND war, search within Article title, режим Any, documents type

– Article, subject area: Art&Humanities, Social Sciences; year 2023.

- Знайдено публікацій – **326**, з них 151 – у вільному доступі.

- Перегляд отриманих результатів засвідчив їх повну релевантність тематиці російсько-української війни.

- Публікацій за пошуковим запитом Ukraine AND invasion – 91, Ukraine AND aggression – 24, Ukraine – 910.

- Динаміка зростання згадок про Україну **у півтора рази**: *search within Article title*:

- 2021 – 338, 2022 – 469, 2023 (10 місяців) – 455. *Search within Article title, Abstract, keywords* 2021 – 816, 2022 – 1209, 2023 – 1157.

- Серед знайдених результатів публікації вітчизняних авторів склали трохи більше 3%. Усі вони були присвячені внутрішній проблематиці.

Особливості зарубіжних публікацій про російсько-українську війну у Scopus:

1. Містять розвідки про зовнішні впливи (impacts) на різні сфери життя світового співтовариства у XXI ст., передусім геополітичні та

соціально-економічні – agribusiness sector, social changes, the financial asset volatility , tourism, education, migration, food security, gender affairs. Згадуються Китай, Індія, Бразилія, Африка, азійські країни.

2. Найбільшу питому вагу (33 з 326 або 10,1%) складають публікації, присвячені медіа. Вивчаються два медійні режими – особливостей висвітлення та особливостей маніпуляції.

3. Військові аспекти майже не досліджено: «Potemkin on the Dnieper: the Failure of Russian Airpower in the Ukraine war». Найбільше уваги приділено використанню малих дронів як новому слові у військовій тактиці та перспективам ядерної зброї.

4. Трапляються екзотичні теми: «Вплив опосередкованої Інтернетом музичної терапії на зменшення симптомів генералізованого тривожного розладу серед переміщених нігерійців під час російсько-української війни» (Пер. автора з англ.).

5. Суто культурологічні публікації поодинокі: національна ідентичність у медіа-дискурсах, «музейний фронт» у цифрову епоху, реакція

міжнародних організацій на руйнування культурного спадку під час війни, жінка та війна.

Міжнародна наукометрична база даних Web of Science.

- Пошук здійснювався за такими зіставними критеріями: пошуковий запит *Ukraine AND war, search within Title*, режим *Any, documents type – Article, subject area: Political Science, International Relations, Social Sciences Interdisciplinary, Law, Religion, Humanities Multidisciplinary, Sociology, History, Multidisciplinary Science, Cultural Studies, Antropology, Ethnic Studies; year 2023.*

- Знайдено публікацій – **179 (178 фактично)**. З них абсолютна більшість припадає на дві перші категорії (87%). Натомість у категорії “Культурні дослідження” – 4 позиції (2,2%).

- Публікації у Scopus і WoS часто дублюються.

- Публікацій за пошуковим запитом *Ukraine AND invasion* – 69, *Ukraine AND aggression* – 20, *Ukraine* – 559.

- Наукометричні закономірності: а) значно вища питома вага публікацій вітчизняних авторів (14%), б) публікації на медійну тематику зберігають привілейовану вагу (9,6%), в) наявність групи

публікацій, присвячених релігії та релігійним факторам у контексті російсько-української війни(4,5%).

Особливості зарубіжних публікацій про російсько-українську війну у WoS:

1. Демонструється однозначна підтримка України. Якщо для 2022 р. така реакція могла бути пояснена емоційними причинами, то 2023 року вона є абсолютно осмисленою. Напроти відсутність такої підтримки піддається критиці («The Silence of the Roman Catholic Church on the Ukraine War»). Навіть російський автор, аналізуючи дві альтернативи: громадянська війна та колоніальна війна, схиляється до другої.

2. Геополітичні аспекти війни подаються у широкій ретроспективі («De-occupation as planetary politics On the Russian war in Ukraine»). Згадується Дональд Трамп, котрий на місті Президента Байдена так би не допоміг Україні.

3. У нечисленних зразках культурологічної візії російсько-української війни йдеться в основному про впливи війни на мистецтво: («Socio-Educational Impact of Ukraine War Murals: Jasien Railway Station

Gallery»; «Music, Resilience and 'Soundscaping': Some Reflections on the War in Ukraine»).

Перспективи.

- Спільна проблема, розглядувана і в Україні, і в світі – це питання української ідентичності. Причому, на думку, і українського (В. Кулік (Kyluk)) і західного (А. Вільсон (Wilson)) експертів вона продовжує успішно консолідуватися, причому в дивній, як на нас, гібридній версії одночасно і етнічного, і громадянського націоналізму.

- «Вузьким місцем» в водночас «вікном можливостей», на нашу думку, є висвітлення нових культурних феноменів, породжуваних війною (наприклад, неологізмів в англійській мові (Ivanenko)), та особливої «архітектоніки» воюючих культур (наприклад, російська культура нехтування людським життям і відсутність з її боку культурних пропозицій для сусідніх країн (Legkauskas) і, можливо, окреслення меж (limits) нової культурної реальності, формування якої прискорилось після 24 лютого 2022 року.

Бібліографічний список:

Kyluk, V. (2023) National Identity in Time of War: Ukraine after the Russian Aggressions of 2014 and 2022. Problems of

post-communism. Available at: <https://doi.org/10.1080/10758216.2023.2224571>.

Wilson, A. (2023) Ukraine at war: Baseline identity and social construction. *Nations and Nationalism*, pp. 1–10. Available at: <https://doi.org/10.1111/nana.12986>.

Ivanenko, N., Biletska, O., Hurbanska, S., Hurbanska, A., Kochmar, D. (2023) English language Morphological Neologisms Reflecting the War in Ukraine. *World Journal of English Language*.13 (5), pp. 432-438.

Legkauskas, V. (2023) Feet of clay: five cultural vulnerabilities of the Russian state in the face of the war in Ukraine. *Journal of Contemporary European Studies*. Available at: <https://doi.org/10.1080/14782804.2023.2231887>.